

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 98/2021-36

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Jozefom Herbulákom, Brnianska 1K, Trenčín, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Em 5/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Em 5/2019 a jeho uznesením z 12. decembra 2019 **boli porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Em 5/2019 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Okresný súd Bratislava I **j e p o v i n n ý** zaplatiť sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie **5 000 eur**, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava III **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **680,74 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 2. októbra 2020 domáha vyslovenia porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8

ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Em 5/2019. Navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov, aby mu priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 eur, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 98/2020-20 z 10. marca 2021 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľa v celom rozsahu na ďalšie konanie.

3. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a pripojeného spisu okresného súdu vyplýva, že sťažovateľ (ďalej aj „oprávnený“) podal 11. septembra 2019 okresnému súdu návrh na výkon rozhodnutia vo veci návratu maloletého dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu na základe exekučného titulu – uznesenia okresného súdu č. k. 3 P 62/2018-795 z 8. februára 2019, ktoré nadobudlo vykonateľnosť 19. augusta 2019 v spojení s uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 20 CoP 98/2019-950 z 24. júla 2019 a ktorým súd nariadil návrat maloletého dieťaťa do Švajčiarskej konfederácie. Z vlastnej rozhodovacej činnosti je ústavnému súdu známe, že predmetné uznesenie krajského súdu už bolo predmetom jeho prieskumu na základe ústavnej sťažnosti matky maloletého dieťaťa, ktorú ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 322/2019-41 zo 7. novembra 2019 odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

4. Dňa 17. septembra 2019 okresný súd ustanovil maloletému dieťaťu kolízneho opatrovníka a návrh sťažovateľa zaslal matke maloletého dieťaťa ako povinnej s výzvou, aby sa k nemu v lehote sedem dní vyjadrila, a zároveň požiadal Úrad práce sociálnych vecí a rodiny Bratislava, pracovisko pre Bratislavu I (ďalej len „ÚPSVaR“) o poskytnutie súčinnosti. Následne okresný súd uznesením z 12. decembra 2019, právoplatným 10. januára 2020, podľa § 389 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“) odložil výkon rozhodnutia na obdobie šiestich mesiacov od právoplatnosti tohto uznesenia (ďalej aj „napadnuté uznesenie“). Napriek tomu, že proti predmetnému uzneseniu nebolo odvolanie prípustné, oprávnený, spravujúc sa poučením okresného súdu v jeho uznesení, podal 20. januára 2020 odvolanie, takže súdny spis sa od 25. februára 2020 do 30. apríla 2020 nachádzal na krajskom súde, ktorý uznesením č. k. 18 CoE 10/2020-267 z 28. februára 2020 odvolanie oprávneného odmietol podľa § 386 písm. c) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Predmetné uznesenie krajského súdu bolo vyhotovené v predĺženej lehote a sťažovateľovi doručené 5. mája 2020.

5. Napokon okresný súd 25. septembra 2020 uznesením, ktoré bolo právnenému zástupcovi sťažovateľa doručené 7. októbra 2020, nariadil výkon rozhodnutia odňatím maloletého dieťaťa a zároveň vyzval matku, aby sa bezodkladne podrobila uvedenému rozhodnutiu. Okresný súd súčasne určil termín pojednávania na 13. november 2020. Proti predmetnému uzneseniu sa povinná odvolala, a preto bol spis 21. októbra 2020 predložený krajskému súdu na rozhodnutie. Krajský súd, rozhodujúc o podanom odvolaní, uznesením č. k. 18 CoE 124/2020-339 z 30. novembra 2020 potvrdil uznesenie okresného súdu o nariadení výkonu rozhodnutia a 21. decembra 2020 vrátil spis okresnému súdu.

6. Dňa 14. januára 2021 povinná navrhla odklad výkonu rozhodnutia a vo veci určený termín pojednávania na 30. apríl 2021 bol z dôvodu neúčasti povinnej odročený na 13. máj 2021.

7. V dôsledku nečinnosti okresného súdu v napadnutom konaní sa sťažovateľ opakovane obrátil na predsedu súdu so sťažnosťou na prietahy v konaní, pričom predseda okresného súdu prvú sťažnosť zo 6. decembra 2019 vyhodnotil ako nedôvodnú (upovedomenie z 20. decembra 2019) a druhú sťažnosť z 13. júla 2020 rovnako považoval za nedôvodnú (upovedomenie zo 6. októbra 2020), keďže „súd v danej veci koná priebežne“, pričom poukázal na tú skutočnosť, že vo veci už bol nariadený výkon rozhodnutia. Zároveň sa sťažovateľ obrátil na ministerku spravodlivosti s dvoma sťažnosťami na prietahy v konaní, na predsedu Súdnej rady Slovenskej republiky a požiadal o vstup prokurátora do konania.

II.

Argumentácia sťažovateľa

8. Proti postupu okresného súdu v napadnutom konaní a proti jeho uzneseniu z 12. decembra 2019 podal sťažovateľ túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) napadnuté konanie trvá už viac ako rok (ku dňu podania ústavnej sťažnosti, pozn.), čo je absolútne neprimeraná dĺžka konania, pokiaľ ide o výkon rozhodnutia vo veci návratu maloletého dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu. K prietahom v konaní na strane súdu došlo podľa sťažovateľa v období od 18. septembra 2019 do 12. decembra 2019 a taktiež počas celého roka 2020 až do podania ústavnej sťažnosti.

b) okresný súd neurobil žiaden úkon smerujúci k realizácii vykonávaného rozhodnutia, ale naopak spôsobuje svojou nečinnosťou prietahy a oddiaľuje návrat maloletej do krajiny obvyklého pobytu, čo sťažovateľ považuje za hrubý rozpor s Dohovorom o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí publikovaným v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod č. 119/2001 Z. z. a prijatým 25. októbra 1980 v Haagu (ďalej len „Haagsky dohovor“).

c) okresný súd mal po podaní návrhu skúmať len otázku, či je rozhodnutie vykonateľné a či ho povinná dobrovoľne rešpektuje, čo však neurobil a navyše vydal arbitrárne rozhodnutie o odklade výkonu rozhodnutia, ktorého vydanie zákon v danom štádiu konania neumožňuje, čo potvrdil aj krajský súd v nadväzujúcom odvolacom konaní,

d) v súvislosti s prietahmi v napadnutom konaní je mu znemožňované stykať sa s jeho maloletým dieťaťom a podieľať sa ako rodič na jeho výchove,

e) jeho vec nemožno považovať za skutkovo či právne zložitú a doterajšia dĺžka napadnutého konania nie je vyvolaná ani jeho správaním, ani správaním povinnej,

f) za prietahy v napadnutom konaní je zodpovedný okresný súd, ktorý svojím nekonaním, ako aj nezákonným a arbitrárnym rozhodnutím o odklade výkonu rozhodnutia spôsobil, že nedošlo k výkonu rozhodnutia o návrate,

v dôsledku čoho boli porušené jeho práva uvedené v bode 1 odôvodnenia tohto nálezu.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

9. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti prezentoval presvedčenie, že z hľadiska realizovania úkonov súd konal vo veci priebežne, čo dokazuje pripojená chronológia, pričom ale zákonná sudkyňa sa k veci nevyjadřila. Okresný súd poukázal aj na to, že celkovú dĺžku konania ovplyvnila najmä tá skutočnosť, že spis sa viackrát nachádzal na krajskom súde na účel rozhodnutia

o odvolaní. Zároveň okresný súd navrhol v prípade vyhovenia ústavnej sťažnosti nepriznať sťažovateľovi finančné zadosťučinenie, pretože jeho výšku riadne neodôvodnil.

III.2. Replika sťažovateľa:

10. Sťažovateľ vo svojej replike uviedol, že zotrváva na podanej ústavnej sťažnosti aj vzhľadom na tú skutočnosť, že ani v období od jej podania nedošlo k realizácii výkonu rozhodnutia a okresný súd vykonáva iba formálne procesné úkony.

11. Sťažovateľ zdôraznil, že aj naďalej pretrváva stav, že v dôsledku nečinnosti okresného súdu, resp. jeho neschopnosti v primeranej dobe uskutočniť výkon rozhodnutia, mu je znemožňované realizovať jeho rodičovské práva a povinnosti a podieľať sa na výchove svojej dcéry, keďže matka maloletej mu v styku s dcérou bráni. Vzhľadom na to, že právomoc týkajúcu sa úpravy práv a povinností rodičov k dieťaťu majú švajčiarske súdy, nemôže sa obrátiť na slovenský súd s návrhom na úpravu styku.

12. Ústavný súd v tejto veci upustil od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov konania a spisu predloženého ústavnému súdu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

13. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je založená na jeho tvrdení, že okresný súd svojou nečinnosťou v napadnutom konaní týkajúcom sa výkonu rozhodnutia vo veci maloletého dieťaťa spôsobuje zbytočné prietahy a v dôsledku toho dochádza aj k porušeniu jeho práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru.

14. V ďalšom okruhu námietok sťažovateľ rozporuje postup okresného súdu v súvislosti s vydaním uznesenia o odklade výkonu rozhodnutia, čo považuje za porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

IV.1. K porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov:

15. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04).

16. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so svojím návrhom.

17. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva najmä z čl. 5 ods. 2 a čl. 12 CMP. Podľa čl. 5 ods. 2 CMP súd postupuje z úradnej povinnosti na základe zákona na účely prejednávania a rozhodnutia veci tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná. Podľa čl. 12 CMP súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priet'ahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb. Podľa § 373 v spojení s § 30 CMP súd po začatí konania postupuje v súčinnosti s ostatnými subjektmi konania tak, aby bola vec v čo najkratšom čase prejednaná a rozhodnutá.

18. Predmetom napadnutého konania okresného súdu je zabezpečenie výkonu rozhodnutia, ktorým bol nariadený návrat maloletého dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu. Tento inštitút, obdobne ako výkon iných rozhodnutí vo veciach maloletých, je s účinnosťou od 1. júla 2016 právne upravený Civilným mimosporovým poriadkom a podľa § 370 ods. 2 CMP sa pri ňom postupuje podľa štvrtej časti CMP.

19. Nová právna úprava vyplývajúca z CMP týkajúca sa výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých v spojení s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 207/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých, precizuje postup súdu v rámci vykonávacieho konania a zdôrazňuje ochranu maloletého dieťaťa pred ujmom, ktorá by mohla vzniknúť núteným výkonom rozhodnutia, ukladá súdu povinnosť zohľadňovať nielen správanie povinného pri plnení povinností, ale aj správanie oprávneného pri realizácii práv vyplývajúcich z rozhodnutia, ako aj správanie a názor maloletého, umožňuje súdu i v rámci vykonávacieho konania nariadiť neodkladné opatrenie, a to formou sociálneho, psychologického alebo iného odborného poradenstva. Aj naďalej je povinnosťou súdu zistiť, či pre neplnenie povinností vyplývajúcich z rozhodnutia existujú ospravedliteľné dôvody. Novokoncipované ustanovenia štvrtej časti CMP dôsledne sledujú dve fázy tohto konania, kde v prvej fáze súd rozhoduje o nariadení výkonu rozhodnutia a v druhej fáze uskutočňuje výkon rozhodnutia, pričom medzi týmito dvoma fázami prebieha zmierovacia (mediačná) fáza, ktorá podľa Občianskeho súdneho poriadku prebiehala ešte pred nariadením výkonu rozhodnutia.

20. Ústavný súd z predloženého spisu okresného súdu vedeného pod sp. zn. 9 Em 5/2019 zistil, zhodne s tvrdením sťažovateľa, že vo veci dosiaľ nebol uskutočnený výkon rozhodnutia, ktorý sťažovateľ navrhol ešte 11. septembra 2019. Napriek tomu, že sťažovateľ 22. októbra 2019 a opätovne 12. júna 2020 urgoval súd, aby vo veci konal a stanovil termín výkonu rozhodnutia, dosiaľ súd vo vzťahu k predmetu ústavnej sťažnosti vykonal len jediný pre jej posúdenie relevantný procesný úkon, a to že 25. septembra 2020 uznesením nariadil výkon rozhodnutia odňatím maloletého dieťaťa a zároveň vyzval matku, aby sa bezodkladne podrobila uvedenému rozhodnutiu.

21. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom

konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľa.

22. Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitosť veci, predmetom napadnutého konania je výkon rozhodnutia vo veciach maloletých, t. j. ide o prednostnú vec, kde sa predpokladá osobitná pozornosť venovaná efektívnemu a rýchlemu postupu súdu. V prerokúvanej veci ide o osobitný druh konania, v ktorom zákon striktné predpisuje, ako súd musí vo veci postupovať. Ústavný súd konštatuje, že tento typ konania tvorí štandardnú a pomerne početnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov, pričom napriek špecifickej povahe takéhoto konania vyžadujúcej citlivý prístup orgánov verejnej moci ho v zásade nemožno považovať za zložitú vec. Zložitosť veci preto ústavný súd nepovažuje za skutočnosť, ktorá by podstatnou mierou prispela k celkovej dĺžke napadnutého konania okresného súdu.

23. Ústavný súd pri posudzovaní označeného kritéria prihliadol aj na význam predmetu konania pre sťažovateľa, ktorým je výkon právoplatného a vykonateľného rozhodnutia súdu, ktorým bol nariadený návrat maloletého dieťaťa do krajiny jeho obvyklého pobytu. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že napadnuté konanie okresného súdu má vzhľadom na svoju povahu pre sťažovateľa mimoriadny význam, keďže jeho výsledok má podstatný vplyv na možnosť riadneho výkonu jeho rodičovských práv a povinností.

24. V konaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na prietáhoch konania podieľa osoba, ktorá podala ústavnú sťažnosť. Ústavný súd konštatuje, že nezistil také správanie sťažovateľa, ale ani matky maloletej ako povinnej ako účastníkov napadnutého konania, ktoré by prispelo k zbytočným prietáhom.

25. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

26. V okolnostiach posudzovaného prípadu zohráva dôležitú úlohu aj fakt, že v zmysle čl. 11 Haagskeho dohovoru je rozhodnutie v súdnom konaní o nariadenie návratu dieťaťa do krajiny jeho obvyklého pobytu nevyhnutné vydať bezodkladne, najneskôr do šiestich týždňov odo dňa začatia konania. Ak teda návratové konanie, v ktorom je potrebné preskúmať všetky okolnosti relevantné pre posúdenie dôvodnosti prípadného nenavrátania dieťaťa, v zásade nemá presiahnuť obdobie 6 týždňov, o to rýchlejšie je potrebné zabezpečiť samotný výkon tohto rozhodnutia faktickým prevzatím a odovzdaním dieťaťa do krajiny jeho obvyklého pobytu.

27. Vychádzajúc z už opísaného priebehu napadnutého konania, ústavný súd konštatuje, že okresný súd sa v napadnutom konaní už zdôraznenou požiadavkou na urýchlené konanie v posudzovanej veci dôsledne neriadil, pričom jeho postup v tomto konaní možno považovať za zdĺhavý a neefektívny, a teda nesmerujúci sústredene k urýchlenému odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania. Ústavný súd hodnotí, že ani po 20 mesiacoch od podania návrhu sťažovateľa okresný súd nepristúpil k výkonu rozhodnutia, čo nemožno rozumne ničím ospravedlniť a už táto samotná skutočnosť je z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľná. Za súčasť neefektívneho postupu okresného súdu pritom ústavný súd považuje aj samotné vydanie (napadnutého) uznesenia

o odklade výkonu rozhodnutia, vo vzťahu ku ktorému ústavný súd dospel k záveru o jeho ústavnej neudržateľnosti (pozri časť IV.2 tohto nálezu).

28. K predĺženiu napadnutého konania sčasti prispelo aj nesprávne poučenie okresného súdu o možnosti podania odvolania proti napadnutému uzneseniu, hoci odvolanie v danom prípade prípustné nebolo, v dôsledku čoho konanie v posudzovanej veci určitú dobu (neefektívne) prebiehalo na krajskom súde. Druhýkrát sa spis nachádzal na odvolacom súde pri rozhodovaní o odvolaní povinnej proti uzneseniu o nariadení výkonu rozhodnutia, ale s poukazom na § 377 ods. 3 CMP, podľa ktorého odvolanie nie je prekážkou, aby súd prvej inštancie výkon rozhodnutia uskutočnil, nemožno prisvedčiť obrannej argumentácii okresného súdu.

29. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Em 5/2019 došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku tohto rozhodnutia).

30. Sťažovateľ v petite ústavnej sťažnosti navrhuje, aby ústavný súd súčasne prikázal okresnému súdu konať v predmetnej veci bez zbytočných priet'ahov. Keďže v čase rozhodovania ústavného súdu nebolo napadnuté konanie právoplatne skončené, ústavný súd ústavnej sťažnosti sťažovateľa v tejto časti vyhovel v súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde (bod 2 výroku tohto rozhodnutia).

IV.2. K porušeniu základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces:

31. Ústavný súd vo vzťahu k sťažovateľom namietanému porušeniu práv v súlade so svojou konštantnou judikatúrou v prvom rade poukazuje na skutočnosť, že ako nezávislý orgán ochrany ústavnosti môže do sféry pôsobnosti všeobecných súdov zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02).

32. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd v kontexte sťažnostnej argumentácie sťažovateľa preskúmal napadnuté uznesenie okresného súdu z hľadiska jeho ústavnej akceptovateľnosti a zlučiteľnosti jeho účinkov so sťažovateľom označenými právami garantovanými ústavou a dohovorom.

33. Vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre opakovane zdôraznil, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhadu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (napr. II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv neexistujú zásadné odlišnosti (napr. IV. ÚS 195/07), čo umožňuje ich namietané porušenie preskúmavať spoločne.

34. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (a obdobne práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého sa účastník (strana) domáha, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej

právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený (skutkový) stav veci.

35. Všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Z tohto hľadiska musí všeobecný súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (obdobne napr. III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07). Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej ochrany práv sú totiž v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej).

36. Podľa § 389 ods. 1 CMP súd môže odložiť výkon rozhodnutia aj bez návrhu, ak je život, zdravie alebo priaznivý vývoj maloletého výkonom rozhodnutia vážne ohrozený.

37. Okresný súd v posudzovanej veci sťažovateľa (napadnutým) uznesením č. k. 9 Em 5/2019-226 z 12. decembra 2019 odložil výkon rozhodnutia na obdobie šiestich mesiacov od právoplatnosti uznesenia, pričom svoje rozhodnutie zdôvodnil tým, že v priebehu konania zistil, že odlúčenie 3-ročného maloletého dieťaťa od matky a jeho navrátenie na územie Švajčiarskej konfederácie by mohlo ohroziť jeho priaznivý vývoj vzhľadom na všetky okolnosti prípadu. Súd pritom poukázal na správu zo šetrenia ÚPSVaR, ktorý si predvolal a vypočul matku maloletej, ktorá tvrdí, že je vo Švajčiarsku trestne stíhaná zo zanedbania starostlivosti o maloletú a únosu a že otec nemá záujem sa o maloletú starať a dá ju na adopciu nejakej talianskej rodine. Súd zdôraznil, že maloletá by sa ocitla v situácii bez prítomnosti matky, ako aj otca, keďže ten má zo strany švajčiarskych orgánov obmedzený styk s maloletou na 6 hodín mesačne. Okresný súd uzavrel, že matkina obava, že by jej maloleté dieťa skončilo umiestnené v detskom domove, resp. na návrh otca v náhradnej talianskej rodine, je reálna a nariadenie výkonu rozhodnutia jeho uskutočnením nemôže byť považovaný za súladný s najlepším záujmom dieťaťa.

38. Ústavný súd v rámci prieskumu ústavnej akceptovateľnosti napadnutého uznesenia okresného súdu v prvom rade poukazuje na osobitý charakter konania o výkon rozhodnutia o návrate dieťaťa, ktoré bolo na územie Slovenskej republiky neoprávnene premiestnené alebo je na jej území neoprávnene zadržované, spočívajúci v špecifickej povahe tohto (vykonávaného) rozhodnutia, ktoré bolo vydané justičným orgánom Slovenskej republiky na základe prameňa medzinárodného práva súkromného, konkrétne Haagskeho dohovoru (v prípade, že krajinou obvyklého pobytu dieťaťa je nečlenský štát Európskej únie, pozn., II. ÚS 566/2016). Účelom konania o výkon rozhodnutia v tzv. návratových veciach je potom okamžitý návrat uneseného dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu, a tým obnovenie stavu pred porušením, resp. vrátenie dieťaťa do pôsobnosti jeho zákonného sudcu, aby ten mohol rozhodnúť o opatrovníckom práve (napr. II. ÚS 674/2016). Primárnou úlohou všeobecného súdu v takom konaní teda už nie je opätovné posúdenie dôvodnosti a vhodnosti návratu dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu, keďže táto už bola (obligatórne) zvážená v tzv. základnom konaní, v ktorom bolo rozhodnuté o nariadení návratu dieťaťa (m. m. IV. ÚS 155/2018).

39. Požiadavka zohľadnenia najlepšieho záujmu dieťaťa v konaní o výkon rozhodnutia, ktorým bol nariadený jeho návrat do krajiny obvyklého pobytu, sa môže premietnuť do odkladu výkonu rozhodnutia, avšak len za celkom mimoriadnych okolností a výnimočne, pretože sa tým v podstate marí primárny účel sledovaný Haagskym dohovorom (IV. ÚS 155/2018). Rozhodnutie o odklade výkonu rozhodnutia preto musí byť odôvodnené spôsobom nevzbudzujúcim najmenšie pochybnosti o splnení všetkých podmienok uplatnenia tohto inštitútu ustanovených v § 389 CMP (I. ÚS 425/2019).

40. V kontexte opísaných východísk, po preskúmaní posudzovanej veci a zohľadňujúc všetky jej okolnosti ústavný súd konštatuje, že napadnuté uznesenie okresného súdu nemožno považovať z ústavného hľadiska za udržateľné, pretože nespĺňa požiadavky kladené na riadne (náležité) odôvodnené súdne rozhodnutie, zodpovedajúce v konaní zistenému skutkovému stavu a vychádzajúce z ústavne konformného výkladu a aplikácie uplatnených právnych noriem.

41. Uvedený záver vyplýva predovšetkým z tej skutočnosti, že okresný súd svoje závery oprel v rozhodujúcej miere o tvrdenia povinnej (matky maloletej) obsiahnuté v jej vyjadrení k návrhu sťažovateľa na výkon rozhodnutia a v jej vyjadrení pred ÚPSVaR, a to bez toho, aby uvádzané skutočnosti boli podporené ďalším vykonaným dokazovaním. Z uvedeného podľa ústavného súdu vyplýva, že rozhodnutie okresného súdu o odklade výkonu rozhodnutia bolo založené na nekritickom (jednostrannom) osvojení si tvrdení povinnej a na ich vydávaní za preukázaný skutkový stav, čo indikuje arbitrárnosť napadnutého uznesenia.

42. Napadnuté uznesenie okresného súdu je podľa názoru ústavného súdu aj v rozpore s podstatou a účelom aplikovanej právnej normy, zakotvujúcej inštitút odkladu výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých. Z (okresným súdom aplikovaného) § 389 ods. 1 CMP jednoznačne vyplýva, že označené zákonné ustanovenie slúži na ochranu života, zdravia a priaznivého vývoja maloletého v prípade, že je výkonom rozhodnutia vážne ohrozený. Ako správne poukázal aj krajský súd, ktorý uznesením z 28. februára 2020 odvolanie oprávneného odmietol, súd pred nariadením výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých sa obmedzuje len na zistenie, či je exekučný titul vykonateľný a či povinná osoba dobrovoľne plní, čo jej vykonateľný exekučný titul ukladá. Okresný súd mal teda vykonať len formálny prieskum a výkon rozhodnutia primárne nariadiť.

43. Uvedené skutočnosti nasvedčujú aj neefektívnosti postupu okresného súdu v napadnutom konaní. To totiž začalo na návrh otca maloletej (práve) z dôvodu, že matka maloletej nerešpektovala právoplatné a vykonateľné rozhodnutie, ktorým bol nariadený návrat maloletej do krajiny jej obvyklého pobytu a ktorým jej bola uložená povinnosť navrátiť maloletú na územie Švajčiarskej konfederácie do 5 dní od právoplatnosti rozhodnutia (ústavná konformita označeného rozhodnutia bola na podklade ústavnej sťažnosti matky maloletej potvrdená aj rozhodnutím ústavného súdu, pozn.). Z rozhodovacej činnosti ústavného súdu pritom možno vyvodiť, že v konaní o výkon rozhodnutia, ktorým bol nariadený návrat maloletého do krajiny jeho obvyklého pobytu, zohráva dôležitú úlohu samotné plynutie času v tom zmysle, že čím dlhší čas od neoprávneného premiestnenia alebo zadržania maloletého uplynul, tým zložitejší je výkon meritórneho (návratového) rozhodnutia (m. m. II. ÚS 674/2016).

44. Ústavný súd, sumarizujúc už vyslovené závery na tomto mieste, zhrňujúco uvádza, že úlohou okresného súdu v napadnutom konaní bolo v čo najkratšom čase a čo najšetrnejším spôsobom vykonať rozhodnutie, ktorým bol (právoplatne) nariadený návrat maloletej do krajiny jej obvyklého pobytu, pričom okresný súd namiesto toho napadnutým uznesením vydaným bez náležitého zistenia

skutkového stavu, dôvodiac len tvrdeniami povinnej (matky maloletej), výkon rozhodnutia ešte viac oddialil, čím ho do budúca podstatne sťažil.

45. Na základe uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že napadnuté uznesenie okresného súdu, ako aj postup predchádzajúci jeho vydaniu vykazujú z ústavného hľadiska neakceptovateľné znaky svojvôle a arbitrárnosti, svojou intenzitou znamenajúce porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. jeho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

46. Ústavný súd v tejto veci nerozhodol o zrušení predmetného rozhodnutia (čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a vrátení veci na ďalšie konanie [§ 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde], keďže napadnuté uznesenie okresného súdu bolo obmedzené na obdobie šiestich mesiacov od jeho právoplatnosti a uplynutím tejto doby zaniklo (§ 2 ods. 1 CMP v spojení s § 333 CSP) a okresný súd ďalej vo veci koná.

IV.3. K porušeniu práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života:

47. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta, že napadnutým uznesením okresného súdu a jeho postupom v napadnutom konaní došlo aj k porušeniu jeho práva na súkromný a rodinný život zaručeného čl. 8 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených práv prihliadal aj na príslušnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva.

48. Právo na rešpektovanie rodinného života sa aplikuje na rodinné vzťahy a predpokladá existenciu rodiny (Marckx proti Belgicku, rozsudok z 13. 6. 1979, č. 6833/74, § 31). Rodinou je v prvom rade vzťah medzi manželmi a medzi rodičmi a neplnoletými deťmi. Spolužitie rodičov a detí je základným prvkom rodinného života (Bronda proti Taliansku, rozsudok z 9. 6. 1998, č. 22430/93, § 51).

49. Ochrana „rodinného života“ sa týka súkromia jednotlivca v jeho rodinných vzťahoch voči iným fyzickým osobám, čo v sebe zahŕňa vzťahy sociálne, kultúrne, ale aj morálne či materiálne (I. ÚS 13/00).

50. Vychádzajúc zo záverov uvedených v časti IV.1 tohto nálezu, ako aj zo skutočností uvedených v časti IV.2 tohto nálezu, odôvodňujúcich záver o arbitrárnosti napadnutého uznesenia okresného súdu a ústavnej neudržateľnosti jeho postupu v napadnutom konaní, ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na mieru ústavnej neakceptovateľnosti označeného rozhodnutia, ako aj postupu okresného súdu došlo v priamej príčinnej súvislosti s porušením základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru aj k neoprávnenému zásahu do jeho práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru. V dôsledku napadnutého uznesenia okresného súdu a v dôsledku jeho neefektívneho postupu v napadnutom konaní totiž došlo k podstatnému zhoršeniu postavenia sťažovateľa ako rodiča, keďže napriek existencii právoplatného súdneho rozhodnutia o nariadení návratu maloletej do jurisdikcie súdnych orgánov krajiny jej obvyklého pobytu bola neodôvodnene znemožnená včasná a účinná úprava rodičovských práv a povinností týkajúcich sa maloletej dcéry sťažovateľa. Ústavný súd preto vyslovil, že napadnutým uznesením okresného súdu a jeho postupom v napadnutom konaní bolo porušené aj právo sťažovateľa zaručené čl. 8 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.4. K priznaniu finančného zadosťučinenia

51. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04).

52. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiada priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 eur, ktoré odôvodňuje ujmou, ktorá mu postupom okresného súdu vznikla, keď z dôvodu prietahov nenávratne prišiel o možnosť tráviť čas so svojou dcérou, budovať si vzájomný rodičovský vzťah a výchovne na ňu vplývať, pričom tvrdí, že žiadne peniaze mu nedokážu kompenzovať stratené obdobie, ktoré mohol tráviť s dcérou.

53. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

54. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä intenzitu a rozsah konštatovaného porušenia práv sťažovateľa garantovaných ústavou a dohovorom, povahu predmetu napadnutého konania okresného súdu a jeho význam pre sťažovateľa, ako aj svoju doterajšiu judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia, ústavný súd považoval za spravodlivé priznanie požadovanej sumy 5 000 eur ako primerané finančné zadosťučinenie (bod 3 výroku tohto rozhodnutia).

V.

Trovy konania

55. Ústavný súd priznal sťažovateľovi nárok na náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 680,74 eur (bod 4 výroku tohto rozhodnutia).

56. Ústavný súd vychádzal pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby (§ 11 ods. 3 vyhlášky) uskutočnený v roku 2020 predstavuje sumu 177,00 eur, resp. sumu 181,17 eur za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom v sume 10,62 eur, resp. 10,87 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky), predstavuje sumu 187,62 eur za jeden úkon uskutočnený v roku 2020 a sumu 192,04 eur za jeden úkon uskutočnený v roku 2021. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu) uskutočnené v roku 2020 a za jeden úkon právnej služby (podanie stanoviska) uskutočnený v roku 2021, čo spolu s daňou z pridanej hodnoty predstavuje sumu 680,74 eur.

57. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. mája 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu